

ОСОБЛИВОСТІ УРБАНОНІМІКОНУ БРИТАНСЬКОГО ТА АМЕРИКАНСЬКОГО ВАРІАНТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Гулей Тетяна Василівна,

асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті розглядається функціонування урбанонімної лексики в британському та американському варіантах англійської мови, національно-марковані лексичні одиниці, що сформувалися в результаті процесу урбанізації.

Ключові слова: варіант англійської мови, лакуна, урбанізація, урбанонімікон.

Актуальність статті полягає у зростанні інтересу до лексичних одиниць англійської мови, які утворилися під час перебігу урбанізаційних процесів в Англії та США. Крім того, цікавим є винайдення спільних та відмінних рис серед урбанонімної лексики британського та американського варіантів англійської мови.

Головною **метою** роботи є дослідження принципів функціонування урбанонімної лексики в британському та американському варіантах англійської мови та виявлення характерних для обох варіантів національно-маркованих лексичних одиниць, що сформувалися в результаті процесу урбанізації.

Предметом дослідження є особливості функціонування номінативних одиниць міст у британському та американському варіантах англійської мови, що утворилися під впливом процесу урбанізації.

Об'єктом статті є номінативні одиниці на позначення міських реалій та внутрішньоміських об'єктів в Англії та США.

Матеріалом дослідження стали назви внутрішньоміських реалій, що утворилися на урбанізованих територіях Англії та США.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному підході до вивчення проблеми функціонування лексичних одиниць на позначення міських реалій Англії та США, до розгляду номінативних принципів формування внутрішньоміських назв у британському та американському варіантах англійської мови, особливостей їх структурних характеристик.

В ході урбанізаційних процесів англійська мова суттєво поповнилася великою кількістю номінацій, що позначають міські реалії [Ощепкова 2006, 87]. Так, у результаті впровадження нових оригінальних проектів сфери будівництва в містах США в англійську мову потрапили номінації, що характеризують нові концепти забудови міських територій (*land office, lot, outlands, waterfront, house-subdivision*), типи власності (*log cabin, adobe*), види міських житлових споруд (*frame house, apartment, tenement house, shack, shanty; project, condominium, townhouse, split-level, mobile home, multi-family; driveway, breezeway, backyard, dooryard; clapboard, siding, trim, baseboard; stoop, family room, den; and, in recent years, HVAC, central air, walkout basement*) [Американский вариант...].

Особливу групу номінацій складають слова, які функціонують в англійській мові як на території Англії, так і в США, а також в яких специфічно американським є лише одне із властивих їм значень [Телія 1986, 38]. Наприклад, іменник *pavement*

для англіїця значить "тротуар", а для американця – "бруківка". Термін *outside lane* в BrE означає високошвидкісну обгінну полосу (*passing lane* – в AmE), а в американському лексиконі прислівникове словосполучення *outside lane* стосується зміни напрямку смуг дорожнього руху. До американізмів належать також слова, які в Англії перетворилися на архаїзми та діалектизми, але й досі знаходяться у широкому вжитку в AmE: *apartment* – "квартира" замість франко-норманського *flat* [Тер-Минасова 2000, 125]. Також у США утворилися *University High Schools*, які не мають нічого спільного зі статусом вищих учбових закладів, проте є одна державна установа, *Central High School of Philadelphia*, де можна отримати ступінь бакалавра. Натомість подібні установи Англії містять у своїх назвах слово латинського походження *college* (з лат. *collegium* – община, суспільство, цех): *Bishop Grosseteste University College Lincoln, City of Westminster College, Lincoln College* [American and British English...].

Розгортання світової програми капіталізму, розвиток міської індустрії та матеріальних інновацій впродовж останніх століть стали джерелом появи принципово нової урбанонімної лексики та назв міських реалій. Велика кількість таких номінації складає вокабуляр сфери транспортного обслуговування та автоперевезень (*commutation ticket, concourse, to board (a vehicle), to park, double-park and parallel park (a car), double decker, terminal*), підприємницьких та бізнес-центрів (*department store, supermarket, thrift store, gift shop, drugstore, motel, main street, gas station, hardware store, savings and loan, hock*), міських концептів та інновацій (*automated teller machine, smart card, cash register, dishwasher, reservation (as at hotels), pay envelope, movie, mileage, shortage, outage, blood bank*) [American English...].

Всеохоплююча хвиля урбанізації не залишила поза своєю увагою також і англійську номінативну базу сфери облаштування доріг, транспорту та забезпечення безпеки пересування громадян містом (*dirt roads, back roads, freeways, parkways, parking lot, overpass, rest area*), яка характеризується найбільшою кількістю лексичних розходжень в American та British English, що, перш за все, пояснюється наявністю індивідуальних та незалежних концептів проектування міської дорожньої інфраструктури Англії та Америки [Томахин 1982, 189 – 191; British-American dictionary...; British and American Vocabulary...; American English...].

Таблиця 1

Лексичні одиниці AmE та BrE, що характеризують міграційні процеси у містах

American English	British English
divided highway	dual carriageway
overpass	flyover
rural road	road
freeway (highway)	motorway (Mway)
sidewalk	pavement
construction zone	roadworks
railway	railroad
Amtrak	British Rail

Закінчення табл. 1

American English	British English
Pedestrian Crossing (without lights)	Zebra Crossing
Pedestrian Crossing (with lights)	Pelican Crossing
Motorway Junction	Highway Exit
Level Crossing, Grade Crossing	Railway Crossing
Crossing Guard	Lollipop Lady
bypass	ringway
highway	motorway
freeway, expressway	motorway, carriageway
highway	main road
interstate, freeway	motorway
underpass	subway
subway	underground, tube
superhighway, expressway	motorway
divided highway	dual carriageway
dirt road, unpaved road	unmade road
cross walk	zebra (pedestrian) crossing
sidewalk	pavement
pavement	platform
blacktop	tarmac
hood, car	bonnet
box car	goods waggon
bleachers	terrace
crossing guard	lollipop man
traffic jam	tailback
long distance bus	coach
gas station	filling station
freight train	goods train
harbor	harbour
airplane	aeroplane
track	road surface
traffic circle	roundabout
cab	taxi
cab-stand	taxi-rank
streetcar	tram
cart	trolley
intersection	crossroads

Лексичні одиниці американського варіанта англійської мови на позначення міських реалій автодорожньої тематики характеризуються помітним спрощенням, оскільки спостерігається повторення застосування одного компонента словосполучення або й цілого словосполучення для позначення різних реалій, яким у британському варіанті надаються окремі номінативні одиниці. Наприклад, американське *highway* є узагальненим поняттям, яке поєднує в собі значення британських *motorway* та *mainroad*. Атрибутивний іменник *highway* рідко входить до складу ур-

банонімів на позначення міських шосе Англії та США, наприклад, *Ratcliffe Highway* [Highways]. Проте він часто застосовується з метою називання об'єктів, що знаходяться неподалік або просто входять до складу назв компаній чи організацій, наприклад, *Manhattan Bridge Orthodontics Highway*, *Greater Highway Deliverance Temple*, *Karma-Highway*, *Lost Highway Films* тощо [Online Etymology Dictionary].

Також, порівняно з американським варіантом англійської мови, лексичні одиниці британської урбанонімної лексики характеризуються тяжінням до традиційності. Наприклад, їх широко розповсюджене *tram* (фламандського походження) було зареєстроване в історичних хроніках ще на початку XVI ст., тоді як американське *street-car* – лише у середині XIX ст. [The Highway]. Британська лексема *trolley* з'явилася у суффольському діалекті англійської мови і потрапила до транспортного реєстру Англії ще на початку XIX ст., в той час як американське *cart* стало використовуватися на позначення тролейбусів значно пізніше, хоча саме слово *cart* утворилося ще у XIII ст. і походить від давньоанглійського *cræt* (так називали придворні колісниці) [Online Etymology Dictionary].

Багато лексичних бінарних опозицій спостерігається у соціальній сфері життєдіяльності населення: різноманітні навчальні та розважальні заклади, житлові будівлі, магазини, облаштування осель тощо [American and British...; British-American dictionary...; British and American Vocabulary; American English].

Таблиця 2.

Лексичні одиниці AmE та BrE, що відображають соціальний аспект урбанізації

American English	British English
public school	state school
apartment	flat
duplex	semi-detached house
track housing	housing estate
city parade	carnival
parking lot	car park
parking garage	multi-storey car park
trash can	bin, dustbin (the one outside)
hardware store	ironmonger
store	shop
superstore	store
cafeteria	refectory
elevator	lift
phone booth	call box
jail	prison
botanical garden	botanic garden
daycare center, nursery school	a day nursery
office of the justice of peace	registry office
funeral home	funeral parlor
check room	cloakroom; left-luggage office
city/municipal government	corporation

American English	British English
condo (minium)	block of flats
corporation	company
curb	kerb
diner	caff
dorm(itory)	hostel; residence hall
dry goods store	drapery, haberdashery
fruit/vegetable store	greengrocery
gas station	petrol station
liquor store	off licence/wine merchant
mall	shopping centre
marriage clerk's office	register office
sub-division	housing estate
truck stop	transport cafe

Особливості лексичних одиниць на позначення міських реалій американського та британського варіантів характеризуються змінами на рівні слова та визначені національно-маркованим лексичним матеріалом чи лексико-семантичним варіантом загальноанглійського слова у складі словосполучення [Ощепкова 2006, 230]. Наприклад, *high school* – *grammar school*, *daycare center* – *day nursery*, *cart* – *trolley*, *sidewalk* – *pavement*, *phone booth* – *call box*. Також відмінності можна виявити у структурі та лексичному наповненні словосполучення. В такому випадку вони мають місце лише на рівні словосполучення. Наприклад, *parking garage* – *multi-storey car park*, *long distance bus* – *coach*, *duplex* – *semi-detached house*, *office of the justice of peace* – *registry office*.

Оскільки окремі лексичні одиниці одного національного варіанта мови, що характеризують урбанізаційні процеси країн, не мають однорівневої (еквівалентної) відповідності в іншому варіанті, то можна стверджувати про наявність лакунарних явищ в американському та британському варіантах англійської мови. Так, *downtown* (AmE) – *the business center of a town or a city* (BrE); *disaster area*, *distressed area* (AmE) – *a place which has suffered a lot of damage because of a disaster such as a food* (BrE) тощо [Американский вариант...].

Все ж таки американський та британський варіанти англійської мови мають більше спільного, ніж відмінного, особливо в галузях науки та мистецтва. На сьогоднішній день американський варіант англійської мови здійснює вагомий вплив на подальший розвиток світової англійської нормативної мови, що пояснюється багатьма факторами: кількісне домінування англомовних громадян США серед носіїв англійської мови у світі, потужніші потенціали США у багатьох сферах: економічній, технічній, освітній, туристичній тощо.

В статье рассматривается функционирование урбанонимной лексики в британском и американском вариантах английского языка, национально-маркированные лексические единицы, которые сформировались в результате процесса урбанизации.

Ключевые слова: вариант английского языка, лакуна, урбанизация, урбанонимикон.

The attention is focused on the problem of urban names' functioning in British and American English as well as nationally marked lexical units.

Key words: English variant, lacuna, urbanization, urban names.

Література:

1. *Ощепкова В. В.* Язык и культура Великобритании, США, Канады, Австралии, Новой Зеландии / В. В. Ощепкова. – М. : Глосса, 2006. – 336 с.
2. *Телія В. М.* Конотативний аспект семантики номінативних одиниць / В. М. Телія. – М. : Наука, 1986. – 216 с.
3. *Тер-Минасова С. Г.* Язык и межкультурная коммуникация / С. Г. Тер-Минасова. – М. : Слово, 2000. – 624 с.
4. *Томахин Г. Д.* Америка через американизмы / Г. Д. Томахин. – М. : Высшая школа, 1982. – 256 с.
5. BBC News UK. BBC News. – 12 january 2008.

Джерела ілюстративного матеріалу:

6. Американский вариант английского языка [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Английский_язык_в_США.
7. American and British English differences [Electronic source]. – Access mode: http://en.wikipedia.org/wiki/American_and_British_English_differences.
8. American English [Electronic source]. – Access mode: http://en.wikipedia.org/wiki/American_English.
9. British-American dictionary [Electronic source]. – Access mode: <http://esl.about.com/library/vocabulary/blbritam.htm>.
10. British and American Vocabulary [Electronic source]. – Access mode: <http://www.woodlandsjunior.kent.sch.uk/customs/questions/americanbritish.html>.
11. American English [Electronic source]. – Access mode: <http://igorkalinin.com/langs/english/american.ru.html>.
12. Highways [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.aidan.co.uk/photos13-Highways.php>.
13. Online Etymology Dictionary [Electronic resource]. – Access mode: http://www.etymonline.com/index.php?allowed_in_frame=0&search=tram&searchmode=none.
14. The Highway [Electronic resource]. – Access mode: http://en.wikipedia.org/wiki/The_Highway.